

BİR FOTOĞRAFIN HATIRLATTIKLARI: 4

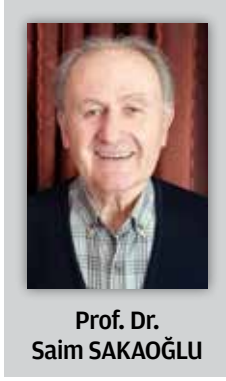
NEW YORK'TA İKİNCİ DÜNYA TÜRKLERİ KONFERANSI

New York'a 46 yıl önceki ilk gidişimi, 18. yılında aşağıdaki bilgilerle kaleme almıştım:

"New York'a ilk defa 1974 Şubat'ının ilk günlerinde inmiş, birkaç saat kadar JFK Havaalanı'nda bekledikten sonra gece yarısına doğru Dallas Fort Worth Havaalanı'na uçmuştum. Aradan yıllar geçmiş; tekrar JFK'deyim. Bu sefer kalabalık bir Türk grubuyla... 40-50 kişilik bir heyetle New York'a çıkarma yapıyoruz.

Kuzey Amerika'da faaliyet gösteren Türk-Amerikan Dernekleri ile Türk Kültür Dernekleri bir çatı altında birleşmişler: Assembly of Turkish-American Associations. Bu yıl ikincisini düzenledikleri bir Konferans için bizleri de davet nezaketini gösterdiler. Toplantının adı, "Turks Around the World" idi. Bu Konferans, yeni bilgiler edinmemize, yeni dostlar kazanmamıza yardımcı oldu. Düzenleyenlere gönül dolusu teşekkürler." (Size (İstanbul), 14 (226), Ağustos 1992, 31).

Hatıralar kolay kolay unutulmuyor, yolculuğu paylaştığımız dostlarınızla buluştukça o günleri hatırlıyorsunuz. Bu yazımızda, başlığımızda adını verdiğimiz toplantımızla ilgili bir fotoğrafımızın etrafında dolaşaca-

Prof. Dr.
Saim SAKAOĞLU

ğız.

Uçak türlerine pek meraklı değilim, ne de olsa bu tür yolculuklarım pek sık olmuyor. Ancak şunu söylemek istiyorum, uçağımız türünün en büyüklerindendi. İstanbul'dan sonra Belçika'daki kısa bir moladan sonra yeni yolcuları alarak havalandık. Uçağımızın için üç bölüm... Tamamıyla dolu değil. Boş

olan yerler arkalarda ve yolcular özel olarak dağılık bir şekilde yerleştirilmişler.

Saatler ilerledikçe kuzeye doğru yol alan uçağımız Kuzey Amerika'nın üzerinden New York'a iniyor. Uçaktaki iki özelliği de hatırlatmak isterim. Ağırlama tam kilo alıracak cinsindendi. Salondaki haritalarda ise coğrafi konumumuzu takip edebiliyorduk.

Gitmeden önce, taşınabilir, çok şey alan bir çanta edinmiştim. Tam isteğime göre olan o çantadan ilerleyen yıllarda iki tane daha alıp eskitmiştim. Uçaktan inmek de pek kolay olmadı. Sinema salonundan ayrılır gibi ayrılıyorz ama eşyalar...

Kalabalık bir ekip bizleri karşılamaya gelmiş. Tanıdıklarım arasında, Erzurum'un meşhur Garip Kafkaslı'sı, Ahmet Ali Aslan ile eşi de var. Daha

Prof. Dr. Tuncer Gülensoy

sonra başkaları da çıktı ama buluşmanın telaşından herkes birbirine yeterince vakit ayıramamıştı.

Otobüse binip New York'un merkezindeki Türk Evi'ne doğru yol alıyoruz. Ama ben bir şeyin farkına varıyorum. Uçakta oturduğum koltuğumun üstündeki rafa koyduğum cici çantamı almayı unutmuşum. Yarı yolda farkına varınca bir telaştır başladı. Türk Evi'ne inince hemen uçak yetkilileri aranıp durum bildirildi. Bir saat geçmeden sorgu sual başladı: Çantamın şifresini soruyorlar, açıldıktan sonra da en üste nelerin olduğunu öğrenmek istiyorlar, vb. Neyse biz Türk Evi'nde ayak üstü bir şeyler atıştırırken bizim çanta çıkageldi. Çünkü uçağımızın ülkemize dönmesi ertesi gün olacaktı.

Böyle zamanda ev sahibi olmak çok zor olur. Nazların bini bir paraya gider. New York'taki hali vakti yerinde olan Türkler toplantı için yardımcı olmak istedikleri bildirmişler. Evleri uygun olanlar sayı bildirerek misafir kabul etmek istemişler. Bazı arkadaşlarımız da otelde kalacakmış. Öncelikle otelde kalacak olanların işlerinin halledilmesi gerekiyor, evlere girecekler için bir sorun yok. Farklı bir hatıra:

Otelci arkadaşlara danışmada yer ayrılıyor. Bütün bilgiler veriliyor ama bu bilgilerin biri verilmiyor. Arkadaşımızın sigara içmediğini düşünerek al-

tıncı kattan yer vermişler. Ancak arkadaşımız sigara içtiğini söyleyince yer durumu değişiverdi. Meğer sigara içenlere sadece birinci kattan oda veriliyorlarmış. Artık arkadaşımız manzaradan mahrum kalarak cezalandırılmış oluyordu!

Üniversiteden sınıf arkadaşım Prof. Dr. Tuncer Gülensoy ile ben, iş insanı Asuman Hanım'ın evinde akanacağız. Eve varıyoruz, nefis bir manzara... Meşhur Central Park'ın tam karşısında. Ev 12 katlı ve son iki katı Asuman Hanım'ın. O beş misafir için yer ayırmış ama iki kişi gidebiliyoruz. Tuncer Bey on birinci katta, ben ise bir üst katta kalacağız. Balkondan çevreyi seyretmek ayrı bir keyif... Her taraf pırıl pırıl.

Ertesi sabah genç bir Türk arkadaşımız bizi evden alıp toplantı salonuna götürüyor. New York caddelerinde çevreyi seyrederek dolaşmak ayrı bir keyif. Kocaman kocaman atların çektiği faytonların nal şakırtıları bile farklı geliyor. Otele geliyoruz. Pek fazla gelen yok. Sevgili kardeşim Gülensoy ile hemen özel işimize koyuluyoruz. Benim iki kızım, onun iki oğlu var. Babaları Amerika'ya giderler de çocukları sipariş vermezler mi? Allah'tan biz bu işlerin tam merkezinde imişiz. Yirmi dakikada her işimizi bitirip otelimize dönüyoruz. Yeğenlerimin siparişleri ne idi, bilmiyorum ama benimkiler, büyük kızım için adı galiba diskman olacak, bir müzik aleti, küçük kızımınki ise yere bastıkça ışıkları yanan ayakkabı... Akıllıdır benim kızlarım, babaların alışverişteki maharetlerini bildikleri için işin kolayına kaçırılmışlar.

Şu ibareyi, bu toplantıda büyük emeği geçen bir derneğimizi anmak için özellikle alıyorum: *İkinci Dünya Türkleri Konferansı* (New York, 6-7 Haziran 1992); Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı'nın desteği ile.

Bu tür toplantılar Batı'da, bizde olduğu gibi açış ve açılış konuşmaları bolluğuna boğulmazlar. İlgili iki üç sorumlu ve yetkilinin konuşmasından sonra öğle yemeğine geçiyoruz. Otelin bahçesi diyebileceğimiz bir alan açık hava lokantası gibi düzenlenmiş.

Orada da sigara içenlere özel (!) masalar hazırlanmış.

Bu gün beni bir sürpriz bekliyordu. Mayıs 1974-Mayıs 1975 arasında 13 ay kaldığım Los Angeles'ta tanıştığım Türk öğrenci kardeşimiz Bülent Başol okulunu bitirmiş, hayata atılmış ve bu toplantıyı düzenleyenlerin başında geliyormuş. O bana eşimi ve kızımı soruyor, ben de birlikte kaldığı emekli öğretmen teyzesini soruyorum. Ne yazık ki onun verdiği haber hüzünlü idi. University of California at Los Angeles'ın (UCLA) kampüs alanında birbirine çok yakın iki evde kalıyorduk. Hocamımla eşim çok sıkı arkadaş olmuşlardı.

İkinci gün öğleden önceki oturmardan birinde bir arkadaşımınla birlikte oturumu yönetiyorduk. Bir ara üşüdüğümü fark ettim. Hemen başkanlığı arkadaşşıma bırakarak dışarıya çıkıp lavabonun musluğundan akıttığım sıcak su ile ısınmaya çalıştım. Ne yazık ki ısınmam sürekli olmuyordu. Neden sonra fark ettim ki tavanda, tam benim tepemde, huni biçimindeki bir yuvadan aşağıya hava püskürtülüyor. Salonun havası tazeleniyor ama benim sağlığım bozuluyor.

Ben dönünceye kadar Asuman Hanım'ın evinde istirahat ediyorum. Alınan ilaçlar, evdeki önlemler beni biraz olsun rahatlatıyor ama ayağa kaldırmıyor. Toplantı sonunda uçağa binince New York'tan vatana dönüşün heyecanını yaşamaya başlıyorum. Kon-

ya'ya gelince Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde iki gün gözetim altında tutuluyor ve hayata tutunmam sağlanıyordu.

Yıllardan beri bir salona girince ilk baktığım şey oranın hava akımıdır. Tepeden inme de olabilir, sağdan soldan gelme de olabilir. Artık yağurdu üfleyerek yiyorum. Ne de olsa bir defa, 'Gurbet elde bir hal geldi başıma' türküsünü çığırılmıştım.

İlk üç günde tanışıklarımın arasında Konyalıların tanıdığı bir ad da vardı. İdman Yurdu'nun bağımsız kulüp olduğu dönemlerde futbol takımının değişmez oyuncularından Fikret de oradaydı. O zamanla Amerika'ya yerleşmiş ve bütün Türk dünyasının ilgileneceği böyle bir toplantıda da görev almıştı. Soyadını hatırlamıyorum ama eski bir İdman Yurtlu ve lisanslı bir atleti olarak kendisini biliyordum.

Gelelim fotoğrafımızda yer alan bilgin kişilere... Doğrusu bazı üyeleri hatırlayamadığım değil de tanışmadığımız için bilemiyorum.

(en sol), Doç. Dr. Ali Yavuz Akpınar (Ege Ü.); (ayaktakiler) ?, Prof. Dr. Saim Sakaoglu (Selçuk Ü.), Prof. Dr. Tuncer Gülensoy (Erciyes Ü.), Prof. Dr. Umay Günay (Hacettepe Ü.); (oturanlar) ?, Prof. Dr. Süleyman Eliyarlı, ? (galiba Azerbaycanlı bir milletvekili), Prof. Dr. Kâmil Neriman Velioglu (Azerbaycan).

Fotoğrafın özelliği: Önde oturan

Prof. Dr. Mustafa Kafalı

Azerbaycan Türk'ü dört meslektaşımıza 'Hoş geldiniz' demek için yanlarına varmıştık. Böyle zamanlarda fotoğraf çekmeye meraklı kişiler olur ya, işte böyle biri çekivermiş. Ama kim?

Rahmetli hemşerimiz Prof. Dr. Mustafa Kafalı'dan bir hatıra. New York'a indik. Kalabalık, kalabalık... Eşyaların alınması, aşağıda sarım gü-lüm kucaklaşmalar ve ver elini otobüs. Tuhaf bir yoldan gidiyoruz. Karşı taraftan gelen araç sayısı o kadar az ki... 80, 90 mile bana mısın demiyorlar. Ama ya bizim gidiş yolumuz. O kadar yavaş ilerliyoruz ki... Durumu gören merhum ağabeyimiz Prof. Kafalı patlayıveriyor:

"Vallahi dönünce İstanbul trafiğinden asla şikâyetçi olmayacağım."

Ve o eski New York yazımdan alın-tılar...

Central Park maceramız... Ev arkadaşım Tuncer Bey'le şöyle bir dolaşalım dedik. Evden çıkıp karşıya geçince Central Park'ın duvarına paralel olarak yürüyorsunuz. Yer altından acayip sesler geliyor. Meğer metro hemen altımızdan gidiyormuş. Neyse, Park'ın girişine varıp içeriye giriyoruz:

"Central Park bir âlem. Bir akşama doğru, binlerce kişinin katıldığı bir koşu sırasında gezmek istedik. Öyle ya, dünyanın bu en netameli parkının emniyetli olduğu anları, böyle kalabalık olduğu anları olmalıydı. Yoksa bir

10 dolar uğruna başımıza gelmedik olay kalmazdı. Kılavuzumuzla geziyoruz; hemen parkın karşısında oturan bir Türk kılavuzumuzla. Ne yazık ki parkın büyüklüğü kılavuz dinlemiyor ve biz kayboluyoruz. Ama bunun bir faydası oluyor; parkın bitişiğindeki müzenin açık olan, o saatte dışarıdan görülebilen harikalarıyla karşı karşıya kalıyoruz." (ay)

Ve New York cadde ve sokakları...

"Bayezit ve Eminönü meydanlarının aksesuarı haline gelen seyyarları arıyorum. Bir tane yok. "Bu New Yorklular da ne kadar şanssız" diyorum. Hele hele kaldığımız evin önünden ne bir eskici geçiyor, ne bir yogurtçu? Ne kadar sade yaşıyor şu New Yorklular. Neyse, hayatlarını renklendirmek isteyenler bir gün yurdumuza geliversinler canım." (ay)

Ve New York trafiği...

Bir gece şunu düşündüm. Bu New Yorklular da trafik kurallarına ne kadar bağlılar öyle; pes vallahi. Hani insan, karşıdan, sağdan veya soldan gelen araba yokken şöyle bir kaçamak yapıvermez mi trafik ışığında. Ne gezer, illa kendi hakkı olan yeşili bekleyecek. Hem orada, caddelerdeki çizgi-leri de süs için çizmemişler; bayağı uyuyorlar

Ve yeme içmemizle ilgili birkaç satır...

"Öğle ve akşam yemeklerini hep aynı lokantada yedik. En çok yediğimiz şey salata idi; Sebze ve meyve salataları. Tabii somon balıklarını da saymalıyım. Mutfak sıkıntısı çekmedik, listedekileri rahatlıkla yiyebiliyorduk. Bu yolculuğun güzel yanlarından biri de, Türkiye'de pek bilinmeyen "Dr. Pepper" marka kola idi. İlk gidişimde sevdiğim bu kolayı bugüne kadar pek az içebilmiştim." (ay)

New York'ta, 1974 ve 1992 yıllarında iki defa bulundum. İlki birkaç saat uçak aktarma aralığı ile ilgiliydi. İkincisi ise bir toplantı için beş altı günlüğüne idi. Üçüncüsü mü? Bu yaştan sonra (d. 1939) biraz zor. Gördüklerimi yeter bize. Aslında göz asla görmelere doyamıyor.

SELÇUK ES'İN MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİ KONYA OKUL HATIRALARI

Ahmet
ÇELİK

Araştırmacı yazar Selçuk Es, 1911'de Konya Piri Mehmet Paşa mahallesinde doğdu. İsmi, Konya valisi Arifi Paşa tarafından konuldu. Annesi Nazmiye Hanım, babası Konya Belediye Başkanlığı ve Konya milletvekilliği yapan Musa Kâzım Gürel'dir. Selçuk Es, babasının görevi nedeniyle 1916-1917 yıllarını İstanbul'da geçirdi. Ailesi 1917'de Konya'ya döndü. Milli Mücadele döneminde Konya'da başladığı ilk eğitimine İstanbul'da devam etti. İstanbul Feyzi Ati Lisesi'nde ilk kısmı bitirdikten sonra Galatasaray Lisesi'nde okudu. Orta tahsilini Ankara Lisesi'nde yaptıktan sonra 1933'te Konya Erkek Öğretmen Okuluna girdi. Buradan öğretmen olarak çıktığı halde öğretmenlik yapmadı. İkinci dünya savaşı sırasında altı yıl yedek subaylık yaptı. İki yıl Toprak Mahsulleri Ofisi'nde ve 14 yıl da çeşitli bankalarda memur olarak çalıştı. 1963'te Konya Karayolları 3. Bölge Müdürlüğü kütüphanesinden emekli oldu. 1962'den itibaren, Yeni Konya, Sabah, Şehir Postası, Anadolu'da Hamle gazetelerinde Konya tarihine ait yazılar yazmaya başladı. 1964'te Konya Turizm Bölge Şefliğinde açılan kurslarda folklor dersleri verdi. 1968'den itibaren "Büyük Konya Ansiklopedisi" yayınlamaya başladı. Gençliğinden beri oluşturduğu kütüphane ve arşivini 1976'da Koyunoğlu Müze ve Kütüphanesi'ne bağışladı. Selçuk Es, 5 Eylül 1980'de Konya'da vefat etti.

İyi bir araştırmacı olan Selçuk Es, 23 Mart-12 Nisan 1963 tarihli Şehir Postası gazetesinde "**Hayal Olmuş Hakkatler**" başlığı ile Milli Mücadele dönemindeki okul anılarını yazmıştır. Konya maarif/egitim tarihi açısından oldukça kıymetli olan bu makaleler şu başlıklar adı altında yayınlanmıştır: "Konya İntibah ve Terakki Okulu Hatıraları, İstiklâl Savaşı Yıllarında Konya Rehberi Hürriyet Mektebi İptidaisi Hatıralarım, İstik-

lal Savaşı Sonlarına Doğru Konya Erkek Öğretmen Okulu Hatıraları, Cumhuriyetin İlanı Günü Konya'da Gördüklerim, Konya Sultanisi/Lisesi Hatıralarım". İlgili okuyacağınız bu makaleler bir asır öncesinden Konya'nın eğitim ve sosyal hayatıyla birlikte o günkü idareci, öğretmen, öğrenciler, okullar okullardaki eğitim hakkında birinci derecede bilgi vermesi açısından oldukça önemlidir.

I. KONYA İNTİBAH VE TERAKKİ OKULU HATIRALARI 23-24 Mart 1963

"1920 senesinde bugünkü İstanbul Caddesi üzerinde 10 yıl evveline kadar herkesin bildiği **Akif Paşa Okulu**'nun o zaman ki adı "**İntibah ve Terakki**" idi. Birinci sınıftan altıncı sınıfa kadar tam teşekküllü rüştiye mektebi idi. Müdürümüz Mümtaz Bahri Kuru idi. öğretmenlerimizden hatırlayabildiğim kimseler şunlardır: Kör Tahir Bey; gözünün biri yoktu. Sarıklı ve sakallı; Muhtar Bey: uzun saçlı ve kaytan bıyıklı; hesap öğretmeni Torunzade Sait Bey merhum, Fransızca ve Türkçe öğretmeni İsmail Zühtü Bey. Okulun karşı köşesinde bugünkü Milli Eğitim Müdürlü-

Konya Mektebi İdadisi

ğü'ne bitişik köşe binasının olduğu yerde ise üç sınıflı **Hamidiye Mektebi** vardı. Oradan da birkaç öğretmen yukarı sınıflara derse gelirdi. Birinci devre, birinci ve ikinci sınıf bir arada okurduk. Hangimiz ikinci hangimiz birinci doğrusu bizlerde pek bilmezdik. Esasen üç öğretmenimiz vardı. Bütün derslere bu üç kişi gelirdi. Hesap öğretmeni Sait, Türkçe öğretmeni Sait ve eşya öğretmeni İsmail bey merhumlar.

TAHİR BEY

Tahir Bey Kuran-ı kerim ve din derslerine, Sait bey hesap, İsmail bey de eşya derslerine gelirdi. Her dersin ayrı bir kitabı yoktu. Aşağı yukarı 250-300 sahifelik "Anadolu Yavrusunun Kitabı" diye bir kitabımız olup baştan 50-100 sahifesi kıraat (Kur'anı Kerim) ve din derslerine 120 sahifesi eşya ve ziraat derslerine ayrılmış olup geri kalan kısmında tamamen hesap (matematik) derslerine tahsis edilmişti. O zaman hatırlayabildiğim arkadaşlar ise Tekaütlerin Mustafa, Muammer Obuz, Avukat Hüsnü Saydut ve kardeşi Orhan Süreyya Korucuoğlu, Şekip Mendi. Tahir Bey talebeyi az döğer ceza olarak fazlaca karalama verirdi. Sait beyin hiç insafı yoktu. En ufak bir hatayı affetmez muhakak tokat atmakla cezalandırırdı.

İSMAİL ZÜHTÜ

Talebeyi dövmeyen, cezalandırmanın dolayısıyla kendini de çok sevdiren öğretmenimiz İsmail Zühtü Bey'di. Derslerinde vaktin ne çabuk geçtiğini şaşardık. Her derste çeşitli mevzularda ilgi çekici tecrübeler yapar merak ve hayretle dersi takip ettirirdi. Hiç unutmam bir gün sabah dersine güler yüzle gelip dersi verdikten sonra cebinden beyaz ispermecop mumu çıkardı. Diğer cebinden çıkardığı o günkü Babalık gazetesinin başlığını bu mumda hafifçe ısıtıttıktan sonra mumu söndürüp başlık yazısını muma gelmek üzere doladı. Beş dakika bekledikten sonra açınca Babalık yazısının muma geçtiğini hayretle gördük. Rahmetli birçok tecrübeleri sınıfta gösterir bizler de seve seve bakardık. Seneler sonra bir gün Yeni Fikir mecmuası koleksiyonunu tetkik ederken İsmail Zühtü beyin alkolden öldüğünü teessürle öğrendim. Kendisinden

birçok hizmetler beklenecek bir çağda ölmesi telafisi mümkün olmayan bir acıdır.

BİRİNCİ İNÖNÜ ZAFERİ

İntibah ve Terakki okulunda okuduğumuz o son yılın baharında meşum "Konya Hadisesi" cereyan etmiş bir hafta okula gidememiştik. Hatırimda kaldığına göre herhalde Birinci İnönü muharebesinden sonra kazanılan zafer dolayısıyla müdürümüz Mümtaz Bahri Koru Bey toplantı tertipleyerek kazanılan zaferin önemini efkârı umumiyeye (kamuoyuna) anlatmak maksadıyla hazırlığa geçmişti. 50 kadar öğrenci izci kıyafetiyle elbise yaptırarak başımızda güneşsiz kabalak biçimi bir nevi serpuş seçerek ön kısmına beyaz üzerine ay yıldız yaptırmış tören günü hepimiz hazır vaziyette okulda toplanmıştık. Öğle yemeklerini okulun bodrum kısmında yemek hane olarak ayrılan yerde yedikten sonra topluca üst salonda öğle namazını yerlere hasır ceket vesaire sermek suretiyle kılardık. Yine o günlerde "Yeşil ordu geliyor" sözü ile günlerce teneffüslerde okul kapısı önünde Şimdiki Fenni fırın cihetine bakarak gelecek hayal hakikatmiş gibi beklerdik. Okul tamamen nehari (gündüzlü) idi yatılı kısım yoktu.

II. İSTİKLÂL SAVAŞI YILLARINDA KONYA REHBERİ HÜRRIYET MEKTEBİ İPTİDAİSİ HATIRALARIM

1921 yılı sonbaharında **Konya Rehberi Hürriyet Mektebi İbtidaisi** ikinci sınıfına girmiştim. O senenin ilkbaharında yeni adı **Akif Paşa** olan **İntibah ve Terakki** mektebinden ayrılmış, Yunan ordusunun Afyon işgali üzerine Nevşehir'e gitmiştik. Rehberi Hürriyet Okulu Alaaddin bulvarında bugünkü Turing Palas otelinin on beş metre karşısında, halen yola karışmış mevkide bulunuyordu. Okul binasının kapısı kuzeyde olup önünden tramvay geçen bugünkü Alâeddin Caddesi dediğimiz yola bakardı. Okul binasına yüzümüz döndüğümüzde sağ tarafta okul bahçesine girilir ikinci bir kapı daha vardı ki öğrenciler buradan bahçeye girerler, binanın arkasına dolaşarak sınıfa girmek üzere arka kapıdan dâhil olur-

Rehberi Hürriyet Mektebi

lardı. Binanın zemin katı odunluk olarak kullanılır, bir katı üzerine geniş salonu etrafında altı odadan ibaret olup binanın duvarları kireçli bağdadi, çatısı adi kiremitle örtülü idi.

NALINCI BABA TÜRBESİ

Cadde üzerindeki kapıdan doğruca salona girilirdi. Sağdaki oda ikinci sınıf, soldaki oda başöğretmen ve öğretmen odası olarak ikiye bölünmüştü. Bu odaların az ilerisinde ufak ve karşılıklı iki oda daha vardı ki bunun sağdaki üçüncü, soldaki dördüncü sınıftı. Az daha gidince sağda 5-6 solda birinci sınıf vardı. Salonun güney kısmı binanın arka kısmında olan Nalinci Baba Türbesine çıkan arka kapısı vardı. Nalinci Baba Tekkesi kapısının altından içeriye seslendiğimizde ses akseder, sarnıç gibi öğdüğünden (yankılandığından) bize bir eğlence mevzuu olurdu.

ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİLER

Okul mevcuda 60-70 öğrenci olup buna 25-30 kadar Konya Darüleytam öğrencilerini de ilave edersek yüz kişiye yaklaşırdı. Günde üç öğleden evvel, üç öğleden sonra olmak üzere altı ders okurduk. Yatılı kısım yoktu. Hepimiz evci öğrenci idik.

Sınıf arkadaşlarımdan hatırlayabildiklerim PTT de şef Tahir Kurşuncu, Nüfus Müdürlüğünde Kurşuncuların Hüsnü, yakın da öldüğünü gazetede okuduğum merhum hocam Celeleddin Ali İmer'in oğlu Sabahattin, Jandarma alay Komutanı Albay Tahir beyin küçük

oğlu Kemal, Emekli kurmay Albay Behiç, Kitapçı Kemal Belgesay hatırlayabildiklerimdir. Üst sınıflarda ise Hulüsi Bey merhumun oğlu Suavi Pınasın, halen başsavcı yardımcısı Reşat Belhesoy. Jandarma Komutanı Albay Tekir beyin büyük oğlu Doktor Cemal Harter, Dursuncuların Raif, Haffafzade İbrahim Ereğ merhum, Çörekçi Ali, İstasyon müdürünün oğlu Güneri, memurlardan Dirinin oğlu Sabri, iplik fabrikası müdürünün oğlu Yusuf hatırlayabildiğim arkadaşlardır.

Öğretmenlerimden hatırladıklarımın musiki öğretmeni Arif Şahab Öktem, resim öğretmeni Memduh Beyzade Mithat Bey, din dersi hocamız Kurşuncuzade İrfan Efendi, Türkçe hocamız Eskilli Mustafa Efendi, eşya dersi hocamız Tarikatçazade Fahrettin Bey, hesap hocamız Çenesibüzük Mustafa Bey, Hendese hocamız Belediye mühendisliğinden emekli merhum Hacı Mustafa Bey, Kur'an hocamız okul müdürü Hakkı Bey'di.

MARŞLAR

Müzik hocamız Arif Şahab Bey bize çok iyi marşlar öğretirdi. Bu marşlardan hala altı satır noksan olarak hatırımda kalan şu marşı yürüyüşlerde daima söyledik: "Konya'nın darı, mangır bizleri/ Dağları aşmakla, dönmeyiz geri/Küçükten hep çalışmalıyız/İstiyor gayret şanlı yurdumuz/Birliğimiz yurda hep bir kalacak/Al sancağım bize gölge salacak." Arkadaşlardan birçok kimseler flüt dersi alır bu marş okulun önünde

flüt çalmak suretiyle bahçede dolaşarak söyledik.

MATEMATİK ÖĞRETMENİ

Hendese (geometri) hocamız Hacı Mustafa bey çok sert bir kimse idi. Derisini bilmeyen kimseyi döğer ve döğerken de “oğlum şimdi seni döğerken bana kızar içinden belki de küfür eder sin amma yarın adam olduğun zaman ruhuma Fatiha okumak için kabrimi ararsın” derdi.

EŞYA ÖĞRETMENİ

Eşya öğretmenimiz Tekelden emekli Tarikatçızade Fahrettin Bey bazen dersinde at, inek levhalarıyla gelerek yazı tahtasına asar, öğrencilerden birini derse kaldırarak sorardı: “Anlat bakalım şu resmini gördüğün hayvan nedir?” Öğrenci gayet safiyana cevap verir: “At veya inek muallim bey dediği zaman kızar ve ‘Ayıp değil mi ‘At muallim bey’ denir mi?’” diyerek darılır, bizlerde sessizce gülerdik, bu sefer bizim güldüğümüzü görünce hepimize darırdı.

Okul 1926 senelerinde bu binadan çıkarak Çifte Merdiven mahallesindeki binaya taşındı, eski bina bugünkü Genel kitaplığın çekirdeğini teşkil eden Milli Kütüphane olarak kullanıldı. 1928 tanesi şimdiki Alâeddin Bulvarı açılırken tamamen yıkılarak yola karıştırıldı. Hepsi de kısa zamanda tarihe mal olup gitti...

III. KONYA ERKEK ÖĞRETMEN OKULU HATIRALARI

1922 Yılı son baharına doğru bugünkü lise binasının bulunduğu yerdeki **Konya Öğretmen Okulu** Tatbikat Kısımına kayıt olmuştum. Bundan evvel başka bir hatıramı anlatmaya çalışarak acı günleri şahit olduğum vakalarla canlandırmaya çalışacağım. Yeni okula devam etmeye başladıktan altı ay sonra öğretmenlerimizin ekserisini Öğretmen Okulu son sınıf öğrencileri teşkil ederdi.

ÖĞRETMENLER

Bu öğrencilerin içinde bizde sınıf öğretmenliği yapan **Mustafa Bey**'i çok iyi hatırlarım. Döğmez fakat nasihat yollu söylediği sözlerle insan üzerinde

müspet tesir bırakırdı. Bu öğretmenimiz yıllarca burada öğretmenlik yapan hesap hocası **Boynu Eğri Yusuf Bey**'di. Talebeye darıldığı zaman binanın içi çın çın öterdi. Yüksek kısmın edebiyat öğretmeni **Topal Zeki Bey** bizim Türkçe öğretmenimizdi. Derslerinde anlattığı fıkralar okuduğu edebi parçalarla vaktin nasıl geçtiğini bilemiyorduk.

OKUL MÜDÜRÜ

Okul müdürünün ismini hatırlayamadım. Fakat hayali daima gözümün önünden gitmez. Orta boylu ne zayıf ve şişman bu yaz kır saçlı ve sivri sakallı siyah elbise giyer beş vakit abdestinde namazında, başında siyah kuzu derisinden kalpak, elinde sapı gümüş siyah ince baston. Sabahları okula gelince odasına girmeden evvela zemin kat koridordan başlamak üzere her kat abdesthaneleri de dâhil bütün yerlere girer çıkar kontrol eder, zemin kattaki şadırvanın açık bırakılmış musluğu olursa onu kapatırken hademelere niçin dikkat etmediklerini ihtarda bulunur, ders vakti sebepsiz dolaşan talebeleri yakalar sınıflarına bizzat eliyle götürür teslim eder en üst kat yatakhane olduğundan orada sabah teftişini bitirirdi. Bu hareket her gün muntazaman devam eder okul daima temiz ve bakımlı vaziyette ilk nazarda görenlerin gözünden kaçmazdı. Tatbikat kısmı 4 veya 5. sınıfta Necmi adında siyah kalpak, tahini yeşil kalın şayak elbise giyen bir de oğlu vardı. Hiç kimse diğer talebeden onun müdür oğlu olduğuna kanaat getirmezdi. Herkese eşit muamele eder, herhangi bir nüfus farkı gözetmezdi. Öğretmeni gelmemiş sınıfların dersine girer, program gereğince derse devam eder, yüzünün güldüğünü pek görmezdik. Fakat terbiyede en ufak bir fiske dokunmaz sözleri tokattan ziyade talebe üzerinde tesir yaptığından herkes çekinir daima hürmet gösterirdi. Öğretmenlerle mesaisi harici konuşmasında da daima ciddi dururdu.

OKUL BİNASI

Okul, **Konya Askeri Rüştiye** ile birlikte aynı bina dâhilinde olup, tam ortadan ikiye bölünmüş ve heykel taraf kısmı Askeriye, bugünkü laboratuvar tarafına düşen kısmında **Erkek Öğretmen Okuluna** aitti. Bahçelerimizde

duvarla ikiye bölünmüş olup hiçbir suretle gelinip geçilemezdi. Binanın yanında bitişik bugünkü mutfak ve hamam kısmı binası da yoktu. Öğrencilerin ekserisi (çoğunluğu) yatılı olup evci öğrenci ilk ve yüksek kısmında 50 kişiyi geçmezdi. Müdür muavini Ekrem Bey adında sert tabiatlı efendi bir adamdı. Okul dâhilindeki disiplinin muntazam olmasından dolayı olarak dışarıda erkek öğretmen okulu talebeleri daima terbiyeli ve nazik olarak tanınırdı. Memleket kurtuluş savaşının son günlerini yaşıyordu. Herkes daima ordumuzun zaferi için dualar ediyor, okul dâhilindeki camide hafız olan güzel sesli talebeler beş vakit ve bilhassa sabah namazından evvel ve yatsı namazından sonra Kur'an okunur dualar edilir, sabah ezanlarını yanık sesli hafız talebeler karşılıklı halen mevcut balkonda okurlarken insana lahuti bir ümit ve iman bütünlüğü gelir, ellerimiz kaldırarak kibleye doğru dönüp ordumuzun gazasını mübarek zafer haberlerini tez vakitte ulaştırmasını ulu tanrıdan gözyaşları arasında niyaz ettiğimizi çok iyi hatırlarım. Ben yatılı öğrenci değildim. Fakat evimiz çok yakın olduğundan sabah ve akşam mütalaalarında ve namazların bir kısmında mektepte bulunurdum.

OKUL ETKİNLİKLERİ

Okulun ayrıca spor teşkilatı vardı. Burada başta futbol olmak üzere birçok atletizm oyunları yapılırdı. Sürat ve mukavemet koşuları, uzun ve yüksek

atlama ve gülle atma gibi. Bir ikindi üzeri yüksek atlama kısmında çalışıyorduk. Sıra bende idi. Atladım fakat bileğim üzerine düştüm. Bilek çıktı. Fena halde ızdırıp çekiyordum. Kimseye bildirmedim. Zira akşam okulda Namık Kemal'in Vatan ve Silistre'si temsili vardı. O zamanlar Konya'da misafir bulunan rahmetli Atatürk de davetli idi. Ben her ikisini de görmeyi arzu ettiğimden bileğim ızdırabını gizleyerek akşam müsamereye gittim. Rahmetli Ata'yı da başında kahverengi kalpak, üzerinde kırmızı renkli mareşal üniformalı kaput, elinde ince bir baston, ayaklarında siyah getler, mahmuzlarını şakırdata şakırdata merdivenlerden en üst kata çıkıp yatakhanein bulunduğu yerde hazırlanmış olan müsamer salonuna alkışlar arasında girişini hiçbir vakit unutmam. Müsameren evvel Mehmet Akif'in istiklal harbi şehitlerine yazdığı şimdiki İstiklal Marşımız şiir olarak okundu. Bunu Namık Kemal'in ve Yahya Kemal'in manzumeleri takip etti. Temsil başlamadan bir perdelikte "Avcı" manzumesi şiirli marşlı olarak gösterildi. Burada, 5. Sınıf arkadaşlardan Hüsamettin bizzat Atatürk tarafından çağrılarak tebrik edildi. Vatan ve Silistre coşkun tezahürata vesile gösterildi. Rahmetli Ata bütün oynayan talebeleri ayrı ayrı ellerini sıkılamak suretiyle iltifatta bulundu.

SPOR ETKİNLİKLERİ VE MARŞLAR

Cuma günleri bugünkü Horozlu apartman sitesinin bulunduğu yere gi-

der yapılacak futbol oyunları seyrededik. O hafta maçı kazandık mı sevencimize payan yoktu. Marş söyleyerek okula dönerdik ki söylediğimiz marşların birçoklarından bazı parçalar hatırımdadır. Mesela: “On üçüncü yılmaz kolordu/Alı İhsan Bey gücüyle vurdu/Güldü dullar, güldü dullar/Yetimler yurdu”. Ve yine bu marşlardan çok söylediğimiz fakat sonradan komünist marşı olduğunu öğrenerek terk ettiğimiz: “Anadolu şuralar, hükümet var, olsun var olsun/Çitçilerin emeği, işleriyle yar olsun, yar olsun.” Kazım Karabekir Paşa merhumun yetimleri için bestelediği ve o zamanların çok sevilen ve söylenen marş: “Çelik gibi kollu, tunçtan ayaklı/Türk hiç yılar mı, Türk hiç yılar mı?/Türk yılmaz, Türk yılmaz/Cihan yıkılsa, Türk yılmaz.” Biz bu marşı bir gün söyleyerek dönerken Ali Fuat Cebesoy bizleri tesadüfen durdurarak: “Çocuklar, söylediğiniz marşta cihan yıkılsa değil ‘cihan yığılsa’ diye söyleyin. Burası yanlış okunuyor.” Cihan yığılıp üstümüze gelse, Türk yine yılmaz” demişti.

ASKERİ RÜŞTİYE’NİN MARŞLARI

Askeri rüştiye talebeleri de muntazam vaziyette talimden veya maçtan dönerken onlarda balkan harbinde pek revaçta olana: “Annem beni yetiştirdi bu ellere yolladı/Sütüm sana helal olmaz saldırmazsan düşmana” marşını veya: “Tunca, Arda güzelleri/Bu üç kardeşdir gülü/Anne ben ölüyorum/Feda

ediyorum cihani, cihana.” söylerler, okuyla neşe sevinç ve ümitlerle girerlerdi.

Yaz mevsiminde öğretmen okulu büyük tatile girince yerine köy öğretmenleri kursu açılır iki ay kadar bu kursa devam ederdi. Bizler bu kursların tatbikat derslerine talebe olarak girer “yaz dersi” denilen ilerletme dersleri görür tatili boş geçirmezdik.

ERKEK ÖĞRETMEN OKULU’NUN KAPANIŞI

Askeri rüştiye Lozan sulhundan sonra İstanbul Halıcıoğlu’na naklederek bina tamamen Erkek Öğretmen Okuluna devredildiği zaman bende lisenin ilk kısmına naklederek yatılı olarak oraya devama başlamıştım. Ne yazık ki elli yıla yakın tarihi olan Erkek Öğretmen Okulu sanki Türkiye’nin bütün köylerine öğretmen ihtiyacı sağlanmış da lüzum kalmamış gibi 1935 yılında bizler son mezunları olarak lağvedilip tarihe mal olup gitti.

IV. CUMHURİYETİN İLANI GÜNÜ KONYA’DA GÖRDÜKLERİM

1923 senesi Eylül ayı içinde **Konya Sultanisi** ilk kısım üçüncü sınıfına kayıt olmuşum. O sıralarda Sultani dediğimiz (Lise) bugünkü cezaevinin yanındı ki **Karma Ortaokul** binası idi. Bina zemin kat odaları boş olup arka kısma düşen odalardan birisi bizim sınıftı. Birinci sınıftan on ikinci sınıfa kadar mevcuttu. Bu on iki sınıftan ikisi

bizi çok ilgilendirirdi. On birinci sınıfta bir, onuncu sınıfta dört talebe vardı.

ÖĞRENCİLER

İlk kısım beş sınıf olup mevcudu yüz kişi kadar vardı, bunlardan 27 arkadaş yatılı diğerleri evci idi. Bu yatılı yirmi yedi yatılı içinde bende vardım. O zamanlar kimler yoktu ki mesela yatılı öğrencilerden Postnişin Abdülhalim Çelebi efendinin oğlu halen Halep Mevlevihanesi şeyhi **Vahit**, eski Konya milletvekillerinden **Nafiz Tahralı**, halen senatör **Muammer Obuz**, Avukat **Hüs-nü Saydur**, 27 Mayıs 1960 İnkılabından sonra bir müddet Sanayi Bakanlığı yapan **Muhtar Uluer**, profesör **Yavuz Abadan** hatırlayabildiklerimdir.

HÜKÜMET MEYDANINDA TOPLANIŞ

O seneye kadar okuduğum okullarda bir veya iki gününde bizleri toplayıp bugünkü Hükümet Binasının önüne ve binanın temeli dibine “abdest ibrikleri” gibi bir hizaya dizdikten sonra bandonun bilhassa davulun yavaş, yavaş on-on beş kere vurmasından ve son şiddetli darbesinden sonra birden durması üzerine avazımız çıktığı kadar “**Padişahım çok yaşa**” der arkalından resmi ve sivil erkânın selam aldıklarını görür bu harekât üç kere tekrarlandıktan sonra ilk beyti yanlış olarak kalmış olacak (Konya’nın darı Mangır bizleri) diye bir marş tutturarak bozuk düzen okula dönerdik.

MÜZE YOLUNDA

Mektebi Sultaniye girdiğimden hemen iki aya yakın bir zaman sonra idi, bir akşamüzeri son mütalaaya girmedik, nöbetçi öğretmen Türkçe hocamız Ali Rıza bey bahçede ilk kısım talebeleri toplayarak biraz sonra dışarı çıkılacağını herkesin kapıcının kulübesi yanında Müze yolunda sıraya girmesini söyledi. Şu noktayı da belirtmek isterim ki bugünkü Klâsik Eserler Müzesi’ndeki bütün kıymetli eserler halen ortaokul müdür lojmanı olarak kullanılan bina da muhafaza edilirdi. Günün muayyen saatlerinde açık olup ancak hususi ziyaretçilere gösterilirdi. Hatırimda kaldığına göre o zamanki müze memuru son-

radan emekliye ayrılınca fotoğrafhane açan ve 1944 yılında Faik Soyman merhumla “**Konya Eski Eserler Kılavuzu**” kitabını çıkaran **İbrahim Tonguç** idi. Yemekhaneden çıkan arkadaşları şadırvanda elini yıkayıp birer ikişer Müze yolunda antika büyük taş eserlerin önüne toplanmaya başladık, bu toplanışın ve dışarı çıkışın sebebini bir türlü anlamıyorduk.

BAŞ AÇIK GEZİLMEZDİ

Başımızda kimimizin fes, kimimizde kalpak vardı. Baş açık gezmek ancak gayri müslimlere ait olduğunu telakki eder, derste, mütalaada velhasıl yatıncaya kadar başımız daima kapalı gezerdik. Bütün arkadaşlar toplandığımızdan beş, on dakika sonra okul hademeleri ellilerinde üçer dörder fener ve bayraklarla geldiler bizlere bunları dağıttılar. Ben fener aldım; yanımda eş olan arkadaşım Osman bayrak aldı. İkişer kol halinde yavaş, yavaş dışarı çıktık. Sultani kısım yatılı öğrencileri de aynı şekilde bizden sonra dışarı gelerek ön tarafa geçtiler hep birlikte marş söyleyerek harekete geçtik.

YAŞASIN CUMHURİYET

Çifte Merdiven mahallesinden kestirme yoldan Hükümet önüne gidiyorduk. Söylediğimiz marşın iki mısraı halen aklımdadır: “Göğsümde kanım akmasa üç yıl şu ufuklar/Al sancağım rengini çoktan unuturdu...” Bu sırada Türkçe öğretmenimiz Ali Rıza Bey o güne kadar hiç duymadığımız bir kelime sarfetti: “**Yaşasın Cumhuriyet**” bizlerde manasının ne olduğunu bilmemekle beraber hep bir ağızdan “yaşasın” diye sesimiz çıktığı kadar bağırдық. Fakat bunun manası ne idi, O güne kadar bize “Padişahım çok yaşa” diye bağtırlarken bugün bunu hiç söylemiyor ancak hocamızın “yaşasın Cumhuriyet” sözüne “yaşın” diye cevap veriyorduk. Bugünkü Şems Parkı o vakitler kabristandı, Kabristanın önünden Şerafettin Camisi gün doğu kısmından, Yapı Kredi Bankası o zamanlar Osmanlı Bankası idi. Üzeri de Telgrafhane olarak kullanılırdı. Bunun karşısında Ziraat Bankası binası vardı. Bu yolu takiben Hükümet alanına geldik binanın zemin kat pencereleri önüne dizildik. Meydanlık

mahşeri kalabalıktı. Nutuklar veriliyor, her taraftan “yaşasın Cumhuriyet” sesleri etrafı çnlattıyordu. Bu arada öğretenimiz **Rıza Bey** yanıma gelmişti. Kendisine Cumhuriyetin ne demek olduğunu sordum. “Yarın derste size anlatacağım o vakit öğrenirsiniz. Şimdi anlatmaya vakit yok” dedi ve kendisini de nutuk söylemeye davet ettiler.

BELEDİYEDE ŞEKER VE LİMONATA

Yanımdan henüz ayrılmıştı ki nereden çıktığını unuttuğum bir haber ağızdan, ağıza bize kadar geldi, belediyede şeker ve limonata dağıtıyorlarmış dediler hemen bir arkadaşla birlikte yavaşça bulunduğumuz yerden ayrılarak Belediyenin önüne geldik. O zamanki Belediye binası bugünkü Konak Otelinin olduğu yerd. Kapıda iki polis ve iki zabıta memura bulunuyor ve kimseyi içeri koymuyorlardı.

Arkadaşımla yaşlaştık aklıma nereden geldi ise bilemeyeceğim elimdeki feneri göstererek “mum almak üzere belediyeye çıkmak istiyoruz” dedim derhal geçin diye müsaade ettiler.

İkimizde de fener olduğundan yukarı çıkmak kolay oldu. Belediye dairesinin salonuna çıktık. Her taraf lüks lambalarıyla aydınlatılmış bütün oda kapıları açık içeride memur ve eşraf toplanmış sigara dumamı bulut gibi bütün odalar ve salona çökmüş, açık pencerelerden çıktığının aslı yok bir vaziyet, iki arkadaş şaşkın şaşkın salona girerken zabıta memurunun biri ne istediğimizi sordu.

Bizde aynı isteği bildirince az ilerimizde ambar olduğunu sonradan öğrendiğimiz bir oda kapısı önünde oturan sarıklı hoca efendiyi göstererek muhtem Emin Efendi hocaya gidip alın dedi.

Çekine çekine hocanın yanına yaklaştık. İstedikimiz bildirdik peki diyerek arkasındaki kapalı kapıyı açıp içeri girdi. İki mum alarak yanımıza döndü. Mumları verirken “limonata içtiniz mi?” diye sordu. Hayır içmedik amca” deyince biraz ileride kazan önünde elinde kepçe beyaz önlüklü bir adama teslimi: “Çocuklara limonata ver, Hasan Efendi) dedi limonata içmek üzere o taraf gitmiştik ki Telgraf müvezzil geldi.

BELEDİYEDE TEBRİK

Elindeki Telgrafı Vali yaverine verdi, ikişer bardak limonata içip merakla kapıları açık bulunan Belediye Reisinin odasında oturan Vali beye bakmaya başladık. Vali Kazım Müfit Bey tam karşıya oturmuş yanındakilerle konuşuyordu. Yaverin verdiği telgrafı aldı; göz-lüğünü çıkararak sessizce okuduktan sonra yaverine işaret ederek telgrafı verdi ve açıkça okumasını bildirmiş olacak ki yaver yüksek sesle telgrafı okudu, bu sırada telgrafın nereden ve kimden geldiğini anladık. Muhteviyatının kısaca Ankara’daki Konya Mebusları Vali vasıtasıyla Konyalı hemşerilerinin Cumhuriyet Bayramını tebrik ediyorlardı, Etrafı alkış aldı, “**Yaşasın Cumhuriyet**” sesleri bunu takip etti. Vali, kısa beyaz sivri sakalını sıvazlayarak güler yüzle etrafta söylenen sözlere tasdik etmek suretiyle cevap veriyordu. Belediye dairesinde fazla kaldığımızı, okulun döndüğüne büküm ederek iki arkadaş telâşla ayrılarak okulun toplam yerine döndüğümüzde henüz harekete geçmek üzere olduklarını görmek suretiyle sıraya girdik, bu sefer Şerafettin Camii önü, Sanat Okulu, Kız Öğretmen caddesini takiben okula dönerken “Yaşasın Cumhuriyet” sesleri mahalleleri çnlattıyor, hepimizde sonsuz bir sevinç olmakla beraber Cumhuriyetin manasını öğrenemediğimizden “acaba padişahlığı kabul etmeyen yeni bir padişahın ismi mi?” diye şüpheler uyanıyordu.

SULTANI'YE NE OLDU?

Kız öğretmen okula o zaman binası tamamen inşa edilmediğinden Çelebi Konağı denilen iki yıl evsel yıkılarak yeniden inşa olunan Zencirli Kuyu mahallesindeki Köprübaşı ilkokulunun bulunduğu yerde idi. Dönüşümüzde söylediğimiz değişik marşlardan birinde aklımda kalan iki satırını arz edeyim. “Makinayla insan çok icatlar yaptı/Uçmak için havalara kanıt bile taktı.” Okula döndüğümüz zaman hiç kimse de uyku yoktu. Ertesi günü Türkçe, öğretmenimiz Ali Rıza bey bizlere Cumhuriyetin ne olduğunu, manasının ve idare şeklini etrafla anlattıktan sonra bizde uyanan şüphe tamamen zail oldu. Bu tarihten on gün sonrada okul önündeki “Sultani” yazısı önüne siyah zemin

Kız Muallim Mektebi

üzerine sarı yıldızla yazılan “**Lise**” levhası asıldı.

V. KONYA SULTANİSİ/LİSESİ HATIRALARIM

1923 senesi baharında Konya Sultanisi ilk kısım üçüncü sınıfına girmiştım. O zamanlar Rehberi Hürriyet ilkokulundan Konya Öğretmen Okulu Tatbikat kısmına girenler bir sınıf aşağıya alınırlardı. Aynı hal bu kerere başımıza gelerek ilk kısım dördüncü sınıfa geçtiğim halde burada karşılığı üçüncü sınıf aşağı kısma almak suretiyle tahsil hayatımda iki yıl bu şekilde heder olup gitti. Sultanisi ilk kısmına evci değil yatılı olarak girmiştım. Buraya kayıt olup derslere başladıktan iki buçuk ay sonra sultani ismi kalkarak adı lise olmuştu. İlk kısım birinci sınıftan lise on ikinci sınıfa kadar bütün sınıfları mevcuttu. Burada ancak insanın ilk bakışta gözüne çarpan iki enteresan hal vardı. Biri onuncu sınıfta dört ve diğeri on birinci sınıfta bir talebe vardı. Bu gün karma ortaokul olarak kullanılan cezaevi yanındaki lise binasının 1928’den sonra ilave edilen yeni ön kısmı yoktu. Bina eski durumda olup alt kısmı loş rutubetli odalar ilkokula, yalnız kapıdan girince sağdaki oda ilk kısım başöğretmenlik odası, soldaki ufak oda ise yukarıda arzettiğim gibi tek öğrencisi bulunan on birinci sınıftı.

MÜTALAA

Sekiz kişiden biri yemek dağıtıcısı olup sıra ile uzattığımız tabaklarımıza

yemek konar ekseriya iki kap olan hafta bazen bir de tatlı ilave edilen yemeğimizi büyük bir iştah ve zevkle yer karnını doyuran şadırvanın yanında taşıdığı sabun parçasıyla elini yıkar yaz ise de bahçede kış ise doğruca sınıfa giderek ikinci mütalaa ziline kadar vakit geçirirdik. Saat sekizde son mütalaaaya girilir dokuzda yatma zili vurunca herkes yavaş yatakhaneye çıkardı. Okulun geceleri ışıklandırılma tertibatı büyük asma lambalarıyla olup yatakhane ancak baş numara bir lamba bulundurulurdu. Abdesthaneler okul binasının batısında ve binadan ayrı, dışarıda idi. Geceleri zifiri karanlık olup hele kış günleri terli terli oraya gitmek insanın hasta olmasına birinci sebebi teşkil ederdi. Saat dokuz buçukta hiç kimse yatmamış öğrenci kalmazdı. Koca binayı derin bir sükût kaplar ağustos böceğinin sesi gibi sabaha kadar cezaevi nöbetçileri jandarmaların işaret düdükleri duyulurdu. İlk zamanlarda bu ses bize çok yabancı gelmişti. Fakat zamanla alışarak ninni gibi gelmeye başladı. İşaret biraz fasıla verdimi kendi kendimize “acaba ne oldu?” diye sorardık. Sabah ezanı ile çoğumuz uyanır saat altıda kalk zili çalınca kadar namaz kılan öğrenci gider namaz kılar kılmayan zil çalınca kadar yatar. Beş vakit namaz kılmak isteyen serbestti. Bizler son mütalaaadan uykumuz gelmesin diye ekseriya yatısı namazına giderdik. Hoş bazen camide uyuyup kalan arkadaş olurdu. Sabah kalk zilinde sonra üstünü giyinen doğruca şadırvana koşar hele kış günü buz gibi suda yı-

kanıp sınıfa gelerek altı buçukta çalan sabah mütalaası zili ile mütalaaya girerdik.

SABAH KAHVALTISI

Sabah yedi buçuktan sonra mütaladan çıkar doğruca kahvaltıya giderdik. Sabah ekseriya un veya pirinç çorbası verirler nadir olarak çay, yanına peynir veya zeytin verirlerdi. Fakat ekseriya çorba verilip sabah hele kış günleri buğu tüte tüte iştahla kaşık attığımız hala gözümün önünden gitmiyor. Sabah çorbasından çıktuktan sonra doğruca mütalaa yaptığımız sınıfa gider evci öğrenciler gelmeden araçlarımız kucaklayıp sınıflarımıza dağılırken evci öğrencilerde birer ikişer gelmeye başladılar. Sabah saat sekiz buçukta derse girer, öğleden evvel üç, öğleden sonra üç olmak üzere her gün altı saat ders yaptık. Kullanılan saat olup bed alfranga saat üzerinden bildirmeye çalıştım. Günlük mesai vaziyetini de burada bitirerek o zamanki hatırlayabildiğim öğrencilerden de bahis açmak isterim: Beşinci sınıftan Resul, Hacı Bey, Kemal, koskoca adamlardı. Bıyıkları terlemiş olup onlara ağabey diye hitap ederdik. Dördüncü sınıfta ise Şahap, Fuat, Halep Mevlevihanesi şeyhi Vahit, Avukat Hüsnü Saydur, Küçük Kemal, Tatar Süleyman; üçüncü sınıfta ise Şemsettin hoca dediğimiz Fevzi; ikinci sınıfta Orhan Saydut hatırlayabildiğim yatılı taleberlerdi.

ÖLÜ ŞEKERİ

Dördüncü sınıfta gözünün biri sakat olan Sekiz Mustafa, okulun kıdemlilerindendi. Bu arkadaş okulun açıldığından bir ay sonra geceleri yatakhaneye çıktığımızda daima birimizin ölmesini ister ve “bu sayede şeker yiyelim” derdi. Bu söz beni adeta ürkütür biraz edepsiz olduğunu söylememesini rica edemezdim. Bir gün annemin yolladığı şekerden bir avucunu alıp buna verdim. Ve yarı şaka yarı ciddi “Al Mustafa ağabey sana şeker veriyorum. Artık yatakhane bir daha o temennide bulunma” dediğimde utanmadan hem şekerini aldı ve hem de: “Bu şekerden ne kadar versen ölü şekerinin yerini tutmaz, inşallah biriniz ölürsünüz de şekerini yerim” diye cevap verdi. Yukarıda bahsettiğim

arkadaşlardan Tatar Süleyman çok kötümser bir arkadaştı. Daima her şeyi tenkit eder hiçbir şeyi beğenmez aynı zamanda kiskanç ve haris bir çocuktur. Bu arkadaş bir bahar günü hastalandı. Bir hafta kadar o zamanki adı “Guraba” olan Devlet Hastanesi’ne gitti. Bir hafta sonra başı sarılı olarak geldi. Ertesi gün sabah mütalaasında hastane memuru (senelerce lisenin postacılığını yapan Mustafa Efendi) gelerek Süleyman’ı doktorun çağırdığını söyleyerek götürdü. İki gün sonrada sabah çorbasından sonra derse girmeyerek bütün okul öğretmen ve öğrencilerin bulunduğu muazzam bir kalabalıkla cenazesini ellerimizle taşıyarak Musalla çayırılığının güneyinde bir yıl evvel sabah teneffüsünde top oynarken sol yakasında taşıdığı iğneyle topun vurmasıyla kalbine saplanıp ölen Cahit’in yanına gözyaşları arasında defnederken müdürümüz Bekir Sıdkı Bey’in kabrinin az ilerisinde ağlar-ken gördüğüm hüzünlü manzara hala gözümün önünden gitmez. Artık bu günden sonra sekiz Mustafa “Ah biriniz ölseniz de şekerini yesek” diye söylemedi. Tabii şeker de yiyemedi. Tatar Süleyman’ın başını yemekle çenesini kesti...

CEZALI ÖĞRENCİLER

Öğretmen öğrencisinin küçük bir kusurunu gördü mü tokatlar, tekmeler. Haddine mi, bir şikâyet et, sonu felaket olurdu. Hiç kimse şikâyetini dinlemediği gibi bir de onlardan tekdir alırdın. Talebeler bir hafta içinde gösterdiği çalışkanlıktan ötürü hafta sonu “aferin” ile taltif edildiği gibi hafta içinde işlediği suçtan dolayı da öğrencinin izinsiz kalmak cezası vardı ki bu zamanda o zamanlar hafta sonu tatili Perşembe öğleden sonra başladığından cezalı talebe evine veya dışarı çıkamaz nöbetçi öğretmenin nezareti altında otuz kırk sa hife karalama yazmak suretiyle akşamı bulur ondan sonra çıkardı. Elinde bir aferini olan cezalı bunu nöbetçi öğretmene vermek suretiyle cezadan kurtulur çıkar giderdi.

SINIFIN ISINMASI

Kış günleri sabahları sınıflarda bir kere soba yakılır başka yakılmazdı. Yatılı öğrenciler için mütalaa yaptığımız beşinci sınıfta bazen bir bazen de iki defa

Kazım Karabekir Paşa ve Elazığlı Yetimlerin Konya Ziyareti, 23 Ağustos 1923

soba yakılırdı. Hiç unutmam çok soğuk bir kış günü yakılan sobanın hiç faydası olmuyordu. Yemekten sonraki tenefüste yirmi yedi arkadaş odunluk civarında toplandık. İki arkadaşı odunluk penceresinden içeri sokarak odun çaldık ve bunları boş sıraların gözüne yerleştirdikten sonra sobayı da kızarcıncaya kadar yaktık. Az sonra mütalaaya gelen nöbetçi öğretmen başöğretmen Fazıl Bey meraktan duramayarak hademeyi çağırıp niçin bu kadar fazla yaktığına darıldı. Tabii adamcağız kendisinin yakmadığını söyleyerek gittikten sonra fazıl Bey arka boş sıralardan birinin kapısını tesadüf açıp ta istif edilmiş odunları görünce derhal herkes sıra kapaklarını açsın dedi. Hepimiz açtık. Tabii hiç birimiz kendi oturduğumuz sıra içine odun saklamadığımızdan suçluyu tespit edemedi. Bütün sınıf suçlu görülerek tekrar hademeyi çağırarak bir kova su getirtti. Sobayı söndürdükten sonra sınıfın karşılıklı bütün pencerelerini açtırarak ve hiç birimize palto giydirmeyerek son ve sabah mütalaalarını bu şekilde yaptırmak suretiyle cezalandırdı. Ve zannederim birkaç arkadaş zatürreden yatıp kaldılar.

OKULUN KAPICISI

Okulumuz o zamanlar kapıcısı trahom gözlü, başı çizme sarıklı, beli şahur kuşaklı, şayak şalvar ve içlikli, kır top değirmi sakallı Osman Ağa isminde altmışlık bir adamdı. Ne zaman uyurdu hiç bilmeyiz. Çünkü sabahtan akşama

kadar kapıda bekler, gece yat zilinden sonra sabaha kadarda gece bekçiliği yapardı. Çok kaba saba hantal yapılı bir adamdı. Yerler tahta idi. Saat dokuz buçuktan sonra ayağına bol gelen altı kibaralı kunduralarını takırdata takırdata yukarı çıkarken elindeki kalın jobu da kundura sesine ilaveten ilaveten yere vurmak suretiyle gürültüyü artırarak yatakhaneye girer yatmayan oldu mu derhal: "Yat ulan, neye yatmayon. Valla şinci gider Fazıl Bey'e haber veririm" derdi. Bazen sözü ve gürültüsüne tahammül edemeyen arkadaşlar (Eeee... Osman ağa seni mi dinleyeceğiz, kes sesini" arada biri de: "defol git şuradan" dedimi şirazeden çıkar: "Ülen kim dedi bunu. Aha, vallahü'l-azim Fazıl Bey'e gidiyorum. Getireyim de deyen eşek sıpası döğer gibi döğdüreyim" der gider, az sonra artık ne söylemişse bilmiyoruz başöğretmen Fazıl Bey gelir koğuşu dolaşır, şüphe ettiği kimselerin yastığını başına dayayarak uyuyup uyumadığını kontrol eder es kaza bir kımlıdayan oldu mu sorgu sual etmeden sille tokat girişirdi. Kazara. Osman Ağa'nın pis bir âdeti daha vardı: Dilencilik... Hafta arasında ziyaretimize gelen yakınlarımız bize üzüm, şeker, leblebi vesaire getirir tabii bunu kapıcı kulübesi yanında bizlere verirdi. Osman ağa kime ne geldiğini görür tespit eder o akşam herkes yattıktan sonra talebenin başucuna dikilerek yavaş sesle: "kalk ülen anayın getirdiği yemiştin, nevaleden benim hissemi ver" derdi. Şayet vermeyecek olursak: İşte Fazıl Bey'e gidiyorum.

Konya İdadisi İzcileri, 1925

Şimdi hepsini aldırırım.” der ister istemez verirdik. Zira bekâr ve her gün okulda yatan başöğretmen “Demokles’in kılıcı gibi” başımızda olduğundan korkardık. Vermeyecek olursak Fazıl Bey gelir yiyeceklerin hepsini aldığı gibi bir temizde döğerdi. Kimi kimden şikâyet edersin. Haddine mi şikâyet... Yatakhane de yiyecek bulundurmamak şiddetle yasaktı. Aşağıda sıramıza koymazdık. Zira sabaha kadar fareler cirit oynardı. Doymak kanmak bilmeyen Osman Ağa’ya, gelen yemeğin yarısını vermek suretiyle başımızdan belayı def etmek en kısa yoldu.

YASTIK DÖĞÜŞÜ

Bir gece mütalaasında derse çalışıyor, Fazıl Bey aramızda dolaşıyordu. Birden Sekiz Mustafa’yı tokatlamaya başladı. Sonra sebebini öğrendik. Arsen Lüpen Kitabı okuyormuş. Onu yalamış. Dayak attığının sebebi buymuş. Mütalaada ders kitaplarının haricinde bir şey okumak veya meşgul olmak yasaktı. Bir bahar sabahı erken uyanan arkadaşlar birbiriyle yastık döğüşü yapıyorlar bende bu sırada tuvaletten geliyordum. Muzibin biri benim yastığı alıp başka birinin üzerine atmış, o da atmak isterken yere düşmüş. Ben de hiçbir şeyden haberim yok koğuşa girdim. Birkaç adım atmıştım ki Fazıl Bey girdi. Yerde yastığı görünce: “Kimin bu?” diye sordu. Tabii benim bir şeyden haberim yok. Sahip çıkmadım. Yerden alıp kaldırıyor yastık sahibini aramaya başlarken yanıma geldi. “Yastığın nerede?” dedi. Bende aranmaya başlayınca hemen sille tokat tekme beni döğmeye başlıyor, ben ne olduğunu bilmeyerek oraya yığılıp kalıyorum. Kendime geldi-

ğimde okul revirinde yattığımı fark ettim. İki gün yattıktan sonra taburcu edildim. Üç gün teneffüslerde başöğretmen odası önünde ceza bekledim. Yediğim dayak, çektiğim ceza da yanıma kar kaldı. Kimseye bir şey diyemezdik.

Buraya kadar anlattıklarım biraz daha ilaveler yaparak sözü bitireceğim. On birinci sınıfta bir talebe var demiştim. Bu talebe seneler sonra benim tabii ilimler öğretmenliğimi yapan Malik Beydi. Bilmem şimdi hayatta mıdır? Onurlu kendini beğenmiş fakat temiz ahlaklı kimse idi. Onuncu sınıfta dört kişi olup biri Profesör Yavuz Abadan, diğeri de şair Mustafa ağabeydi. Bilmem şimdi sağ mıdır? Diğeri sınıflarda senatör Muammer Obuz’u, Nafiz Tahralı’yı, Necati Kaşıkçı merhumu, kaleci Süreyya’yı, Dede’yi, Vali muavinliğinden emekli Kamuran Tuğman’ı, Bek Muzaffer’i iyi hatırladığım kimseler içindedir.

İDARECİ VE ÖĞRETMENLER

İdarecilere gelince güldüğünü görmediğimiz müdürümüz **Bekir Sıdkı Bey**’le müdür muavini olup sonradan müdür olan kimya öğretmeni mavi gözlü **Kemal Bey**’i, sonradan Mülkiye Mektebine (Siyasal Bilgiler okuluna) giden din dersleri öğretmeni **Hilmi Bey**’le tarih hocamız üst sınıflara riya ziyyeye giden Şevki Tortuş’un kardeşi **Said Bey**’i, hesap öğretmeni Köse Hamza Bey’i, eşya dersleri öğretmeni tarihçi Enver Behnan Şapolyo’yu, müdür muavini Türkçe öğretmeni Hüseyin Hüsnü Bey’i, Mümtaz Kuru Bey’i çok iyi hatırlarım. Başöğretmen Fazıl Bey beden eğitimi olup çok sert yapılı kimse idi.